

ЖАҢАШЫЛ ПЕДАГОГ МІНБЕРІ

Республикалық
ғылыми-педагогикалық
әдістемелік журналы

10(12)2022 жыл

Мейлисова Кундыз Муратқызы

Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы

Маңғыстау облысының білім басқармасының Ақтау қаласы бойынша
білім бөлімінің "№28 жалпы білім беретін мектеп" коммуналдық

мемлекеттік мекемесі

Орыс тілі мұғалімі

Ерденова Улжан Бекарыстановна
Мектепке дейінгі бөлім
Достық балабақшасы

Мектепке дейінгі білім беруде дидактикалық ойындар арқылы баланың танымдық әрекетін арттыру

Мұғалім жұмысының маңызды бағыттарының бірі - баланың танымдық белсенділігін дамыту, өйткені бұл балалардың қызығушылығын, ақыл-ой қызығушылығын дамытады және олардың негізінде тұрақты мүдделерді қалыптастырады. Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дамуы негізінен ойын барысында жүреді. Дидактикалық ойынның мәні - балалар өздері ұсынған ақыл-ой мәселелерін ойын-сауық түрінде шешеді, белгілі бір қиындықтарды жеңе отырып, өздері шешім табады. Бала ақыл-ой тапсырмасын практикалық, ойын ретінде қабылдайды, бұл оның ақыл-ой белсенділігін арттырады.

Ойын - мектеп жасына дейінгі балалардың ең сүйікті және табиғи кәсібі. Тәрбиешінің мақсаты - ойынды балалар өмірінің мазмұнына айналдыру, мектеп жасына дейінгі балаларға ойын әлемінің алуан түрлілігін ашу.

Ойын мектепке дейінгі мекемеде болған кезінде мектеп жасына дейінгі балалармен бірге жүреді. Көңілді дөңгелек би ойындары, сюжеттік және сағаттық ойыншықтары бар ойындар таңертең көңіл -күйді көтереді, балаларды жақындастырады, ата-аналармен қоштасу сәттерін ұмытып кетуге көмектеседі. Еркін ойын іс-әрекетінде бала өзіне жаңа, кейде күтпеген ақпарат алады, өзінің іс-әрекеттері мен айналасындағы әлем құбылыстары арасында практикалық байланыс орнатады, өзіндік жаңалық ашады.

Дидактикалық ойындар - бұл балаларды белсенді оқыту әдісі болып табылатын арнайы білім беру ойындары түрінде оқыту әдісі. Дидактикалық ойындардың негізі баланың танымдық саласын дамыту болып табылады. Ойын таңдағанда баланың жасын, оның білім деңгейін, сондай-ақ көңіл-күйі мен әл-ауқатын ескеру қажет. Дидактикалық ойындардың көмегімен бала білім алады және қажетті жаңа ақпарат алады. Мектеп жасына дейінгі балалар үшін ойын-бұл іс-әрекеттің жетекші түрі, соның арқасында олар жан-жақты дамиды, айналаға көзқарасы орнап, қызығушылығы артады. Ол барлық нәрсені есте сақтайды, барлық психикалық процестер біртіндеп дамып, жеке сипаттамалары қалыптасады.

Дидактикалық ойындардың құндылығы - олар білім беру мақсатында жасалады. Оларды қолдану арқылы неғұрлым берік және саналы білімге, Дағдылар мен қабілеттерге қол жеткізуге болады. Бәсекелестік рухы ойлау процестерін жеделдетеді, танымдық белсенділікті тудырады, сезімдерді қуаттайды, күшті эмоционалды тәжірибеге әкеледі. Интеллект дамиды, Міндеттерді өз бетінше шешу қабілеті дамиды.

Дидактикалық ойын әр түрлі педагогикалық мәселелерді мектеп жасына дейінгі балалар үшін қол жетімді ойын түрінде шешуге мүмкіндік береді.

Дидактикалық ойындарды өткізу мыналарды қамтиды:

- балаларды ойын мазмұнымен, ойын барысында қолданылатын дидактикалық материалмен таныстыру.

- ойын барысы мен ережелерін түсіндіру, мұғалім балалардың ойын ережелеріне сәйкес мінез-құлқына, ережелерді қатаң орындауға назар аударады.

- ойын әрекеттерін көрсете отырып, мұғалім балаларға әрекетті дұрыс орындауға үйретеді.

- ойындағы мұғалімнің ролін анықтау, оның ойыншы ретінде қатысуы, ойынға қатысу, мұғалім ойыншылардың әрекеттерін басқарады.

- ойынды қорытындылай келе, ойын соңында мұғалім жеңіске жету жолы қиындықтарды, назар мен тәртіпті жеңу арқылы ғана мүмкін болатындығын баса айтады.

Дидактикалық ойындардың түрлері:

Ойлауды дамыту үшін.

Зейінді дамыту үшін.

Қабылдау мен есте сақтауды дамыту үшін.

Сөйлеуді дамыту үшін.

Осылайша, дидактикалық ойындар мектепке дейінгі мекемелердің жұмысында үлкен орын алады. Олар сыныпта және балалардың тәуелсіз іс-әрекетінде қолданылады.

Оқу құралы ретінде дидактикалық ойын сабақтың ажырамас бөлігі бола алады. Бұл білімді игеруге, шоғырландыруға және танымдық іс-әрекет әдістерін игеруге көмектеседі. Балалар заттардың

белгілерін игереді, жіктеуді, жалпылауды, салыстыруды үйренеді. Дидактикалық ойынды оқыту әдісі ретінде қолдану балалардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады, зейінді дамытады және бағдарламалық материалды жақсы игеруді қамтамасыз етеді. Бұл ойындар әсіресе сабақтарда басқалармен танысу, ана тілін үйрету, қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру үшін тиімді.

Ойынның құрылымдық элементі-бұл балалар ойын іс-әрекетінде жүзеге асыратын ойын тапсырмасы. Екі тапсырма - дидактикалық және ойын - оқыту мен ойынның өзара байланысын көрсетеді. Дидактикалық ойындағы сабақтарда дидактикалық мәселенің тікелей қойылымынан айырмашылығы, ол ойын тапсырмасы арқылы жүзеге асырылады, ойын әрекеттерін анықтайды, баланың міндетіне айналады, оны шешуге деген ықылас пен қажеттілікті оятады, ойын әрекеттерін белсендіреді. Дидактикалық тапсырманың болуы ойынның тәрбиелік сипатын, оқу мазмұнының мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық іс-әрекет процестеріне бағытталуын баса көрсетеді.

Ойындардың өзіндік классификациясын қарастыра, мен келесі ойын түрлерін ұсынамын:

- Ойын - саяхаттар. Олар нақты фактілерді ерекше жұмбақ, қызықты арқылы көрсетеді. Ойында, ойын әрекеттерінде болып жатқанның бәрі балаға жақын болады, оны қуантады. Бұл ойындардың мақсаты-әсерді күшейту, танымдық мазмұнға ерекше ерекше көрініс беру, жиі байқалмайтын нәрсеге назар аудару. Саяхат ойындары назар аударуды, байқауды, ойын тапсырмаларын түсінуді күшейтеді.

- Тапсырма ойындары. Мазмұны мен ұзақтығы қысқа. Олар заттармен, ойыншықтармен, ауызша нұсқаулармен ("сақиналарды үлкендігіне қарай жайыңыз", "себетке барлық қызыл заттарды жинаңыз" және т. б.) әрекет етеді.

- Ойын ұсыныстар. Олар балаларға міндет қояды және жағдай немесе жағдайға байланысты кейінгі әрекетті түсінуді және оны орындауды талап ететін жағдай жасайды. Мұндай ойындардағы ойын тапсырмалары «Не болар еді...?» немесе «Мен не істер едім?»

- Ойындар-жұмбақтар. Жұмбақтардың басты ерекшелігі - логикалық тапсырма, оны болжау керек күрделі сипаттама. Шешу балалардың ақыл-ойының дамуына ықпал ететін талдау, жалпылау қабілетін дамытады, ойлау, қорытынды жасау, қорытынды жасау қабілеттерін қалыптастырады.

- Ойындар-әңгімелер (Диалогтар). Әңгіме ойынының негізінде тәрбиешінің балалармен, балалардың бір-бірімен қарым-қатынасы жатыр. Танымдық мазмұны бетінде жоқ, оны табу, алу, ашу керек. Нәтижесінде бір нәрсе біліңіз. Әңгіме ойыны тәрбиешінің сұрақтарын, балалардың сұрақтары мен жауаптарын тыңдау және есту қабілетіне, зейінді шоғырландыруға, айтылғанды толықтыруға, пікір білдіруге тәрбиелейді.

Дидактикалық ойын оқу және тәуелсіз ойын әрекеті арасындағы байланыс ретінде қолданылуы керек. Әр ойында бар ойын жағдайлары балалардың өздері елестететін жағдайларды жасаудың мысалы болып табылады.

Оқыту практикалық және ойын іс-әрекеті жағдайында, балалардың ерте алған білімі оларға қажет болатын жағдайлар жасалған кезде тиімді болады, өйткені олар практикалық мәселені шешуге көмектеседі, сондықтан оларды оңай және тез үйренеді.

Әдебиеттер:

Балабақшадағы дидактикалық ойындар және мектеп жасына дейінгі балаларға сенсорлық білім беру жаттығулары / ред.Л. А. Венгер. – М., 1978. – 110с.

Калмыкова З.И. оқыту және оны диагностикалау әдістерін құру принциптері.-М., 1975.

Айдашева Г. А. Мектепке дейінгі жеке тұлғалар педагогикасы / Г. А. Айдашева.